

INFORMATIENOTITIE

AAN	De leden van de Gemeenteraad
VAN	College van Burgemeester en Wethouders
ONDERWERP	Stand van zaken vluchtelingenopvang
DATUM	17 december 2024
BIJLAGE	
REGISTRATIENUMMER	GZDGCB1769788/1769795

Aanleiding

De gemeente Culemborg neemt al gedurende verschillende jaren verantwoordelijkheid op het gebied van vluchtelingenopvang. Op deze manier bieden wij een tijdelijk thuis voor mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld en helpen we overvolle opvanglocaties elders in het land te ontlasten. Afgelopen jaren deden we dit in de crisishulpverlening aan de Bellweg. Dit jaar heeft de raad op verschillende momenten besluiten genomen over de vluchtelingenopvang in de toekomst onder andere om te voldoen aan de gemeentelijke taakstelling in de Spreidingswet.

Voor de ontwikkeling van de vluchtelingenopvang in de toekomst nam de gemeenteraad afgelopen jaar twee besluiten: op 30 mei over de startnotitie vluchtelingenopvang (GZDGCB1415662/1415701) en op 19 september over de tussentijdse vluchtelingenopvang en een permanente vluchtelingenopvang (GZDGCB1598239/1612580). De tussentijdse opvanglocatie is bedoeld voor een periode van circa zeven jaar. De permanente opvanglocatie is bedoeld voor de langere termijn en kan over circa zeven jaar open. In deze informatienotitie informeren we u over de stand van zaken van beide opvanglocaties: wat is er sinds de besluitvorming door de raad in september gebeurd? We starten deze informatienotitie met u te informeren over de stand van zaken met betrekking tot de huidige crisishulpverleninglocatie.

Crisishulpverleninglocatie

Zoals afgesproken en gecommuniceerd bij de opening van de Crisis Noordopvang (CNO) sluit de CNO voor 1 januari 2025. Afgelopen week verhuisden de laatste bewoners van de CNO naar andere opvanglocaties in Nederland. Dat betekent dat er op dit moment geen vluchtelingen meer op de Bellweg 2 aanwezig zijn. De eigenaar van de locatie zet de hal per 1 januari aanstaande in voor reguliere bedrijfsactiviteiten.

Aan het begin van het jaar bood de crisishulpverlening onderdak aan Oekraïense vluchtelingen, maar toen die toestroom afnam werd de locatie ook opengesteld voor vluchtelingen om het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) te ondersteunen bij het ontlasten van het overvolle aanmeldcentrum in Ter Apel. De afgelopen maanden werd op de Bellweg onderdak geboden aan een kleine 200 asielzoekers die elders niet terecht konden.

In de komende weken ontmantelen we de crisishulpverlening zoals het verwijderen van de aangebrachte facilitaire voorzieningen en tussenwanden en het uit elkaar halen van de inventaris, zoals de bedden. Deze spullen slaan we op, zodat we ze weer kunnen gebruiken op de tussentijdse vluchtelingenopvanglocatie. Dat doen we deels in het kantoor en verder in twee zeecontainers die we op het tegenoverliggende parkeerterrein plaatsen.

Tussentijdse vluchtelingenopvang aan de Bellweg 2

De raad gaf het college de opdracht een zogenaamde tussentijdse opvanglocatie te realiseren die recht doet aan de taakstelling in het kader van de Spreidingswet en die vanaf medio 2025 circa zeven jaar open zal zijn. Op 19 september nam u het besluit het kantoor aan de Bellweg 2 en het bijbehorende parkeerterrein aan de overzijde van de weg aan te wijzen als locatie voor de tussentijdse vluchtelingenopvang. Het college kreeg de opdracht tot een verdere uitwerking en realisatie (het afsluiten van een bestuursovereenkomst met het COA, het verder uitwerken van de methode Einstein, samenwerking in de regio, etc). De raad heeft daarbij een aantal voorwaarden vastgesteld of meegegeven, één van de voorwaarden betrof dat de realisatie van de opvanglocatie budgetneutraal dient te geschieden.

Communicatie en participatie

Allereerst hebben we stappen ondernomen op het gebied van communicatie en participatie. In september en oktober zijn ambtelijk en bestuurlijk gesprekken gevoerd met de 14 ondernemers uit de directe buurt, die schriftelijk aan de raad aandachtspunten en bezwaren hebben aangegeven. Het bezwaar over de verschillende gemeentelijke toezeggingen op de wisselende doelgroepen en verlenging van looptijd CNO en de komst van deze nieuwe opvang, is begrijpelijk en de gemeente heeft toegelicht wat de oorzaken zijn. We blijven inzetten op meeweten en meedenken, ook met alle ondernemers en bewoners in de omgeving, zeker als de plannen concreter worden. We hebben hen hiertoe ook nadrukkelijk uitgenodigd. Ook bilateraal zijn er verschillende gesprekken gevoerd.

Op 28 november heeft de gemeente een inloopmiddag en -avond georganiseerd. Deze inloop was bedoeld voor de omliggende bedrijven en bureaus van Bellweg 2 én voor direct betrokkenen bij de CNO of de toekomstige opvang. Het was een nadere kennismaking met de huidige CNO in de hal, de 'nieuwe' locatie in het kantoor en de ideeën voor de tussentijdse opvanglocatie in het kantoor en tegenover gelegen parkeerplaats. De uitnodiging is naar 700 adressen verstuurd. 48 mensen hebben gebruik gemaakt van de uitnodiging. Met name de rondleidingen door de CNO werden goed bezocht. We hebben positieve reacties op het initiatief mogen ontvangen. Vanzelfsprekend gaat de gemeente ook de komende periode door met diverse vormen van communicatie en participatie om de omgeving goed mee te nemen in de plannen.

Stuurgroep Vluchtelingenopvang

Na besluitvorming door de raad op 19 september zijn we ook met deze opdracht aan de slag gegaan. Er is een stuurgroep opgericht waarin deelnemen de gemeente Culemborg, Kleurrijk Wonen, Elk Welzijn en het primair en voortgezet onderwijs. Ook het COA neemt deel aan de vergaderingen van de stuurgroep. Er is gezamenlijk commitment uitgesproken naar de opgave die op ons te wachten staat. Alle partijen hebben aangegeven hier hun bijdrage aan te willen leveren. We gaan aan de slag van het uitwerken van de Culemborgse methode Einstein inclusief dus een sociaal programma. Het onderwijs heeft aangegeven aan de slag te gaan zodra er meer duidelijkheid is over de precieze doelgroep die straks in de opvanglocatie zal komen wonen. We zijn daarmee in goed overleg met alle betrokken partijen.

Businesscase

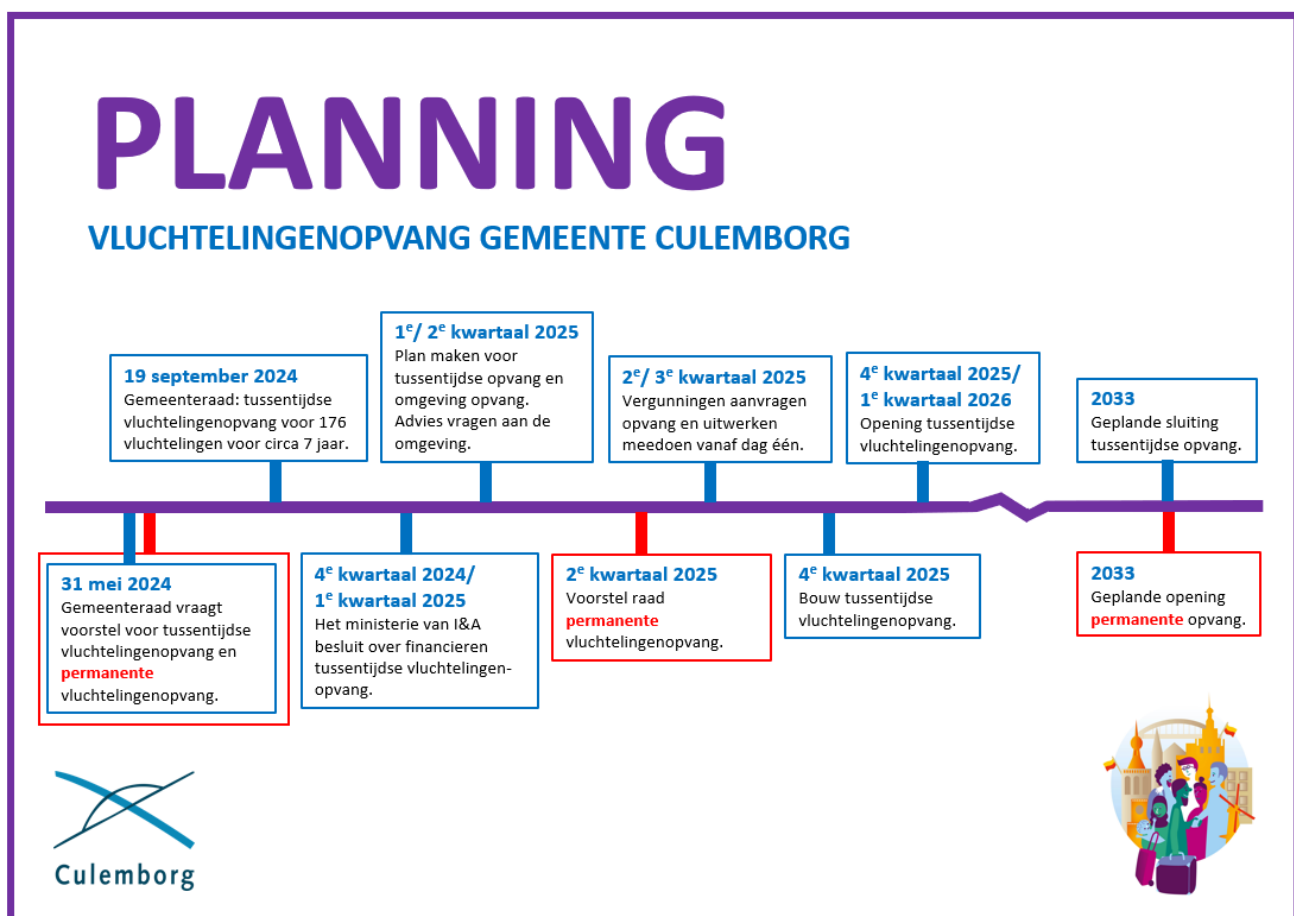
In de afgelopen maanden is ook uitvoering gegeven aan het verder uitwerken van de plannen. Voor de ontwikkeling en exploitatie van de tussentijdse vluchtelingenopvang is met het COA verkend wat de beste organisatievorm is. Dit kan zijn ontwikkeling en exploitatie onder regie van het COA of van de gemeente. Onder de Spreidingswet is het namelijk mogelijk om als gemeente zelf de exploitatie ter hand te nemen in plaats van deze onder regie van het COA te plaatsen. We zijn tot de conclusie gekomen dat een opvanglocatie onder regie van de gemeente het best passend is. Het besluitvormingsproces onder regie van de gemeente zorgt voor een snellere realisatie dan onder regie van het COA. Door als gemeente zelf de regie te nemen, kan Culemborg processen intern parallel opstarten en zo tijdswinst realiseren waarmee de daadwerkelijke exploitatietermijn toeneemt. Ook zijn de ervaringen met de CNO, die Culemborg ook onder een vorm van eigen regie heeft gerealiseerd en exploiteert, positief. Baas in eigen huis om het zo uit te drukken.

Eigen regie betekent directe financiering door het ministerie van Asiel & Migratie. Ook hier zijn we mee aan de slag gegaan in overleg met het ministerie en het COA. De gemeente dient een businesscase voor te leggen aan het ministerie waar goedkeuring op gegeven moet worden. Zoals aangegeven is het budgetneutraal realiseren van de opvanglocatie het uitgangspunt. Dit betekent dat de gemeente veel aandacht besteedt aan het goed in kaart brengen van uitgaven en inkomsten en het vastleggen van goede garanties ter afdekking van de risico's vanuit het ministerie. Na de Tweede Kamerverkiezingen en de komst van het nieuwe kabinet is er ook sprake van een andere inhoudelijke koers en grotere onzekerheden wat overleg, financiering en besluitvorming niet altijd makkelijker maakt. Met het ministerie loopt de ambtelijke verkenning op deze financiering en verwachten we op korte termijn de definitieve businesscase in te kunnen dienen. Deze businesscase is gebaseerd op de bouw van een opvang voor 200 vluchtelingen voor circa 7 jaar. Op deze wijze kunnen we onze huidige taakstelling van 176 vluchtelingen opvangen en creëren we ruimte voor het managen van wisselingen en onze toekomstige opgaven. Na het indienen van de aanvraag moeten we de besluitvorming vanuit het ministerie afwachten. Op basis hiervan sluiten we dan ook een overeenkomst met het COA over de precieze taakverdeling tussen de gemeente en het COA.

Zodra we goedkeuring op de businesscase hebben, moet het ruimtelijke plan nog verder worden uitgewerkt, ruimtelijke procedures doorlopen worden en de daadwerkelijke bouw worden gerealiseerd. Het maken van een kostendekkende businesscase inclusief dekking van de risico's, het huidige proces met het ministerie kost gezien de bovengenoemde omstandigheden meer inzet en langere tijd dan verwacht.

Planning

Het hierboven genoemde betekent een aanpassing op de planning, waarin opening van de gehele tussentijdse vluchtelingenopvang in het vierde kwartaal 2025 / eerste kwartaal 2026 is voorzien. We verkennen ook of de locatie gefaseerd opgeleverd kan worden, zodat eerder al een kleiner aantal vluchtelingen kan worden opgevangen. De stappen in de planning zijn hieronder aangegeven.

Voorstel opvanglocatie voor de langere termijn

Daarnaast heeft de raad het college opdracht gegeven een zelfstandig opererende opvanglocatie voor de langere termijn te realiseren en daartoe een voorstel voor te leggen aan de raad in het eerste kwartaal van 2025. Deze locatie zal een permanente opvanglocatie voor vluchtelingen vormen in Culemborg. Aangezien dit nieuwbouw in de vorm van een kleine gebiedsontwikkeling betreft, zal dit minimaal circa zeven jaar duren.

Voor deze opvang hebben de raad en het college inhoudelijke uitgangspunten benoemd, die van belang zijn om te komen tot een goede vluchtelingenopvang in onze stad. Deze uitgangspunten zijn uiteraard de leidraad voor de uitwerking van het raadsvoorstel. Het betreft de volgende inhoudelijke uitgangspunten:

1. Recht doen aan de wettelijke kaders, zoals de taakstelling van de Spreidingswet.
2. Het eerlijke verdelen van de lusten en de lasten, waarbij alle delen van de gemeente bijdragen aan de opvang, zonder dat specifieke kwetsbare gebieden onevenredig worden belast.
3. De opvanglocatie is een volwaardig onderdeel van de stad.
4. Kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers.
5. Vluchtelingen doen mee vanaf dag één.
6. Culemborg krijgt voldoende middelen en ondersteuning om minimaal de kosten te dekken en is passend bij de spankracht van Culemborg.

Er zijn in de afgelopen periode samen met Kleurrijk Wonen ruimtelijke verkenningen geweest over potentiële locaties. Daarnaast is door de gemeente, Kleurrijk Wonen en het COA de intentie uitgesproken, dat we een gezamenlijk voorstel aan de gemeenteraad, het bestuur van het COA en de raad van commissarissen willen doen over de ontwikkeling van de vluchtelingenopvang op lange termijn. Dit betreft het aanwijzen van een locatie door de gemeenteraad en de visie op de vluchtelingenopvang inclusief het vorm geven van deze visie door deze drie partijen.

De ambtelijke en bestuurlijke inzet na de besluitvorming van 19 september is vanzelfsprekend met name gericht op de realisatie van de tussentijdse vluchtelingenopvang. En deze kost zoals hierboven aangegeven meer tijd dan in eerste instantie gedacht. De raad gaf bij de bespreking van de startnotitie op 30 mei en bij de besluitvorming op 19 september veel waarde aan te hechten aan zorgvuldige besluitvorming over de opvanglocatie voor de langere termijn. En dat zorgvuldigheid boven snelheid gaat. Een ander punt van aandacht betreft het aanstaande vertrek van burgemeester Van Grootheest die vluchtelingenopvang in zijn portefeuille heeft. Het college hecht waarde aan een goede overdracht te zorgen richting de waarnemend burgemeester en hem of haar goed in positie te brengen.

Gezien het voorgaande, stelt het college daarom voor niet in het eerste kwartaal van 2025 maar in het tweede kwartaal met een voorstel voor de permanente opvanglocatie richting uw raad te komen. Een zorgvuldig doorlopen proces zodat er een goed voorstel aan uw raad gedaan kan worden, is naar de mening van het college belangrijker dan snelheid. Daarnaast stelt het college voor om, voordat er een definitief voorstel naar uw raad komt, een besloten sessie te organiseren waar de raad in de gelegenheid wordt gebracht vragen te stellen over het ruimtelijk plan. Dit wordt uiteraard overlegd met de agendacommissie.

Regionale samenwerking Spreidingswet

In de regio Rivierenland is in de afgelopen periode hard gewerkt om invulling te geven aan de Spreidingswet en ook om andere vormen van opvang van huisvesting te continueren. Onze regio moet van ver komen als het gaat over de opvang van asielzoekers en niet alle gemeenten zijn inmiddels zover dat zij de gemeentelijke besluitvorming zover hebben voor de opvang in het kader van de Spreidingswet. Hierbij een kort overzicht van het subregionale plan van Rivierenland:

- De gemeenten Zaltbommel, Maasdriel en West Maas en Waal hebben besloten om de opgaven gezamenlijk op te pakken. Zaltbommel en West Maas en Waal gaan opvangcentra voor asiel openstellen en Maasdriel verzorgt de opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV).
- De gemeente Neder-Betuwe besluit in het eerste kwartaal 2025 over een opvang voor asielzoekers.
- De gemeente West Betuwe heeft een voornemen om twee locaties aan te wijzen voor asielopvang. Inmiddels is een locatie vervallen en de gemeente heeft besloten, naar aanleiding van de berichten vanuit het kabinet dat de Spreidingswet wordt ingetrokken, de uitvoering van deze wet op te schorten tot januari 2025.
- De gemeente Tiel vangt 125 asielzoekers op in een unit bij hotel van der Valk en is in gesprek met het COA om deze opvang te continueren.
- De gemeente Buren heeft inmiddels uitgangspunten vastgesteld voor opvang en is een locatie aan het zoeken, nadat twee andere locaties ongeschikt zijn bevonden.

Naast asielopvang zijn er in de regio momenteel 1.537 opvangplekken voor ontheemden Oekraïne en worden 192 ontheemden Oekraïne opgevangen in de particuliere opvang. Binnen de regio Rivierenland is het tot op heden goed gelukt om invulling te geven aan de taakstelling huisvesting statushouders. We merken nu wel dat het voor gemeenten steeds moeilijker wordt om invulling te geven aan deze taakstelling.